

נחשף בכלכליסט

נורות האזהרה הבהבו, ראשי שטראוס לא ראו, ואף אחד מהם לא ישלם את המחיר

הסכם הפרשה בין שטראוס לחברה שביטחה את נושאי המשרה בתקופת ריקול השוקולד, חושף את המסקנות המלאות של הוועדה שמונתה לבדוק את הזיהום במפעל. הוועדה בחרה לנקות את הנהלת שטראוס למרות הכשלים והנזקים

נורית קדוש 06:00, 05.02.25 **כלכליסט**

עדיין, גם בחלוף כשלוש שנים מאז ביצעה את [הריקול הגדול בתולדות תעשיית המזון הישראלית](#), בעקבות זיהום סלמונלה במפעל הממתקים עלית, לא ידועה הסיבה המדויקת שהובילה לזיהום. מה שכן מתברר כעת הוא, ששטראוס, חברת המזון השנייה בגודלה בארץ, שזוהתה לאורך עשרות שנים עם מצוינות ניהולית, בחרה לוותר על ביצוע בדיקת סלמונלה שנתית במפעל הממתקים, לא טיפלה כראוי בהתראות שקיבלה על חריגות בתוצאות בדיקות השוקולד, ולא הפיקה לקחים מזיהום דומה שעמו התמודדה במפעל החומס שלה בארה"ב, שייתכן והיו מסייעים לה למנוע את הזיהום במפעל הממתקים בנוף הגליל.

- **ריקול השוקולד הגדול - החשש לסלמונלה במוצרי שוקולד עלית במפעל בנוף הגליל באפריל 2022 גרם לריקול הגדול בתולדות שטראוס. החברה ביצעה איסוף יזום לכל מוצרי השוקולד שייצרה באותה תקופה והמפעל הושבת למספר חודשים**

[פרטים אלה ונוספים נחשפו בהסכם פרשה](#) שהוגש שלשום לבית המשפט המחוזי בתל אביב, ובו סוכם כי החברה המבטחת (כלל) תשלם לשטראוס את ביטוח נושאי המשרה בהיקף של כ-30 מיליון שקל. זאת לאחר שוועדה בלתי תלויה שהוקמה על ידי שטראוס הגישה את מסקנותיה בחודש נובמבר האחרון ולאחר מכן הן אושרו בדירקטוריון.

"הוועדה לא מצאה בדל ראיה"

ועדת בדיקה בלתי תלויה שהקימה שטראוס, בעקבות בקשות לגילוי מסמכים, לצורך בחינת הגשת תביעה נגזרת שהוגשו נגדה על ידי בעלי מניות, ניקתה כצפוי את נושאי המשרה ובעלי תפקידים בחברה מאחריות. זאת אף שהגיעה למסקנה כי התנהלות בעלי התפקידים בקרב הנהלת המפעל ומטה האיכות בשטראוס ישראל, בנוגע לעמידה בנהלים בתחומי איכות ובטיחות המזון בתקופה שקדמה לאירוע, "סטתה לכאורה מסטנדרט זהירות מקצועי סביר". הוועדה הגיעה למסקנה כי לא ניתן לקבוע בוודאות מה היה הגורם לזיהום הסלמונלה ולכן לא ניתן לקבוע שמתקיים קשר סיבתי עובדתי בין התנהלות בעלי התפקידים בחברה, לבין הנזק וקבעה כי "הוועדה לא מצאה בדל ראיה להפרת חובת אמונים על ידי נושאי המשרה ובעלי התפקידים".

ברקע הדברים, הודעת שטראוס באפריל 2022 כי בבדיקות שגרתיות שנערכו במפעל השוקולד של עלית התגלו כמה דגימות עם סלמונלה. עם גילוי הזיהום, נחסם השוקולד לשימוש, הופסק לאלתר ייצור מוצרי השוקולד השונים במפעל וכן נחסמו להפצה מוצרים שיוצרו בסמיכות אליה. ההודעה הראשונית עוררה פאניקה בציבור, הובילה בתוך ימים

ספורים לריקול על כלל מוצרי מפעל הממתקים של החברה, ולהחלטת משרד הבריאות להתלות את רשיון הייצור של המפעל למשך שלושה חודשים לפחות.

במסיבת עיתונאים שכינסה הנהלת החברה, התקשו היו"ר עופרה שטראוס, מנכ"ל הקבוצה דאז גיורא בר דעה ומנכ"ל שטראוס ישראל לשעבר אייל דרור, לשפוך אור על נסיבות הזיהום, אך העלו כמה סברות ובהן חשד לחדירת לשלשת יונים שחדרו למפעל דרך פתחים בגג.

הוועדה הבלתי תלויה שבראשות השופטת בדימוס הילה גרסטל, ולצדה רוני קוברובסקי, לשעבר נשיא החברה המרכזית למשקאות (קוקה-קולה ישראל), ופרופ' שרון חנס, המליצה לדירקטוריון שטראוס להגיע להסדר פשרה עם בעל מניות שאותו ייצגו עוה"ד יעקב סבו, אוהד רוזן וחגי קלעי, ממשד קלעי, רוזן ושות', ועם כלל חברת הביטוח, שביטחה את הדירקטורים בתקופת האירוע, שלפיו תשלם כלל 27 מיליון שקל לשטראוס ו-3.5 מיליון שקל לבאי כוחו של בעל המניות. אף שהוועדה ניקתה את שטראוס מאחריות למשבר שהוביל לפגיעה של 482 מיליון שקל במכירות 2022 וגרע 293 מיליון שקל מהרווח הנקי שלה באותה שנה, נראה כי הנהלת החברה היתה יכולה למנוע או לצמצם את הנזק, אם היתה מגיבה בזמן להתרחשויות ולאיתותים שקיבלה.

דווקא יוניליוור, המתחרה של שטראוס, היתה זו שזיהתה ראשונה את תקלת האיכות בשוקולד. יוניליוור, שקנתה משטראוס לפני עשור את גלידות שטראוס, וממשיכה לרכוש ממנה שוקולד נוזלי לשימוש בחברת הגלידות, התמודדה לפני שמונה שנים עם זיהום סלמונלה בקורנפלס תלמה. בעקבותיו, הקימה במפעלה מעבדת בדיקה פנימית. בדיקת השוקולד הנוזלי שקיבלה משטראוס בחודשים שקדמו לריקול של שטראוס, העלתה אינדיקציות לאי-תקינות המוצר, והחברה פנתה לשטראוס עם המידע, אך הדבר לא טופל כנדרש. ועדת הבדיקה מצאה כי בחודשים שקדמו לאירוע הסלמונלה התקבלו בשטראוס מספר תלונות מחברת יוניליוור, שייתכן והיוו סממן ראשון להימצאותו של זיהום מיקרוביאלי במפעל, אשר אילו טופל בצורה שונה, ייתכן שהיה מביא לאיתור מוקדם יותר של זיהום הסלמונלה ואולי להפחתת הנזק שנגרם בגינו.

הוועדה הבלתי תלויה בחנה האם אופן הטיפול בתלונות אלו ובחריגות שזוהו היה טיפול ראוי, או למצער סביר, בנסיבות העניין. בתום דיון עובדתי מפורט בעניין זה, הוועדה מצאה כי נפל כשל באי-ביצוע סט הבדיקות המוגדרות בנוהל, ובכללן בדיקת סלמונלה, בסמוך לאחר גילוי התוצאות החריגות בערכי ה-EB והקוליפורמים. הוועדה מצאה גם פגם לכאורה בכך שחרף התלונות החוזרות מצד יוניליוור והחריגות החוזרות בבדיקות שביצעו, לא נערך במפעל תחקיר לזיהוי סיבת השורש.

בנסיבות אלה, הוועדה סברה כי לכאורה נפל פגם באופן טיפול בעלי התפקידים בתלונות יוניליוור, וכי הם לא ידאו כי תלונות אלה והחריגות שזוהו בעקבותיהן יטופלו בהתאם לנהלי המפעל בעניין. כפי שנחשף בכלכליסט, כעת מתמודדת שטראוס עם דרישת יוניליוור, שנאלצה באותם ימים לבצע ריקול לגלידות שלה מחשש לזיהום סלמונלה, לפצות אותה ב-40 מיליון שקל.

נורה אדומה נוספת, אמורה היתה להידלק מזיהומים מיקרוביאליים שהתגלו וטופלו בממס השומן החלבי, ברמת המפעל בלבד ולא מעבר לכך. למרות זאת, בחברה לא ביצעו את

בדיקת הסלמונלה השנתית במפעל בשנה שקדמה לריקול. יותר מכל מטריד שבשטראוס, שהחזיקו באותם ימים ב־50% מחברת החומוס סברה, התמודדו עם ריקול עצום בעקבות סלמונלה בחומוס, וידעו מה משמעות הימצאותה של סלמונלה במזון המיוצר על ידיה, את השפעותיה של עצירת הייצור במפעל לתקופה ממושכת, ואת הנזקים העצומים שעלולים להיגרם כתוצאה מכך. אך לא הפיקו לקחים לצורך ניהול שאר המפעלים.

בישיבת הדירקטוריון לאישור המלצת הוועדה, אמרה עו"ד סיגל שלימוף רכטמן, נציגת כלל כי "ישנה אי־הסכמה עם מסקנות הוועדה, אשר הדגישה את הכשלים שזוהו בדרגי הביניים, אך הדגישה גם את הצורך של המבטחים לבחון האם מדובר בנטילת סיכון ראויה והאם יש מקום לפשרה". הדירקטורית החיצונית בשטראוס דורית סלינגר שאלה את שלימוף רכטמן מדוע אינה מסכימה עם מסקנות הוועדה ונענתה ש"מנגנון התביעה הנגזרת מהווה כלי בידי בעלי המניות של החברה, להבטיח כי נושאי המשרה והדירקטורים, עומדים בחובות שלהם, ועל כן נהוג להתמקד בתפקודם המקצועי ובאחריותם בתום לב ובהתאם לדין, ולא לצורך השלכת אחריות על עובדים בדרגים ניהוליים נמוכים או בדרגי ביניים, גם אם היו מעורבים".

שלימוף־רכטמן ציינה עוד כי העמדה הזו יכולה להביא למצב שכל הפסד של חברה עלול להוביל לטענה של בעלי המניות כי ייתכן שמישהו שגה ולדעתה, גישה זו בעייתית, שכן היא עלולה להוביל למדרון חלקלק, בו לאחר שמסיקים כי לא נמצאו כשלים בדירקטוריון, מתחילים לחפש כשלים בדרגים נמוכים יותר. היו"ר עופרה שטראוס, התייחסה לדברי שלימוף־רכטמן, וציינה כי "יש לשקלל את דבריה בהחלטת הדירקטוריון האם לאשר את המלצת הוועדה להתקשר בהסדר פשרה עם המבטחים, חלף הגשת תביעה נגד בעלי התפקיד בהנהלת המפעל ובהנהלת מטה האיכות של החברה, תוך הסתכלות על טובת החברה במובן הרחב".

יונים, סדקים וניקוז ישן ליד קו הייצור

הכשלים בהנהלת המפעל ובמטה האיכות אליהם התייחסה הוועדה כוללים מספר גורמים אפשריים לחדירת זיהום הסלמונלה והתפתחותו במפעל ובהם גורמים הקשורים בתפיסת הסיכון, התנהלות העובדים במפעל, תהליך הייצור והחלטות ניהוליות, לצד גורמים הקשורים למבנה המפעל וסביבתו, כמו יונים בסביבת המפעל ופתחים שאפשרו כניסה של יונים לתוך המפעל, נזילות מגג המבנה לתוך המפעל, מרווחים וסדקים ברצפת המפעל ומערכת ניקוז ישנה במפעל שהובילו לעליית נזלים לרצפת המפעל. גורמים נוספים שנמצאו נוגעים לחומרי גלם, כששתי אצוות אבקת חלב שסופקו מתנובה ונמצאו חייבויות לסלמונלה, וציוד שאפשר נזילות של חומר מפריטי ציוד שונים ותקלות בממס השומן החלבי. הוועדה ציינה כי ניתוח סיבות השורש לאירוע בשילוב עם הדגימות הרבות שבוצעו במפעל, אינו מצביע על גורם אחד מהגורמים המפורטים כגורם ודאי לחדירת הזיהום. הוועדה אף ציינה כי במפעל אותרו מספר סוגים של סרוטיפים של סלמונלה, כך שייתכן שמדובר בזיהום שנגרם מכמה מקורות.

כאמור, למרות אי־הזיהוי או ההתעלמות מרצף נורות האזהרה, בחרה הוועדה לנקות את ראשי שטראוס ולהמליץ על פשרה שתפצה את החברה בכ־10% מגובה הפגיעה ברווח הנקי ב־2022. אלא שאין בכך להבטיח את סיום הפרשה, שכן יוניליוור, כאמור, דורשת פיצוי

של 40 מיליון שקל וקיימת בקשה לאישור תביעה כייצוגית, כך שפרשת הסלמונלה תמשיך ללוות את שטראוס.

נורות האזהרה שהבהבו לפני הריקול - על פי דו"ח הוועדה הבלתי תלויה שהקימה שטראוס

1. **התקלות בממס השומן:** הוועדה מצאה כי הטיפול בממס החלבי בוצע על ידי גורמי האיכות והבטיחות ברמת המפעל. **המלצות:** מדובר בתקלות נקודתיות שאין הכרח שיוצפו עד לדירקטוריון
2. **תלונות חוזרות שהתקבלו מיוניליוור:** הוועדה מצאה כי בשל ריבוי ספקים ולקוחות לא אפשרי לעדכן את ההנהלה והדירקטוריון בכל תלונת לקוח. **המלצות:** לא ניתן לצפות מדירקטוריון לפקח ישירות על תלונות של לקוחות, כולל משמעותיים (כמו יוניליוור)
3. **אי-בדיקת סלמונלה ב־2021:** הוועדה ציינה כי חוסר ביצוע הבדיקה לא הובא לידיעת נושאי המשרה. **המלצות:** אי-דיווח מהווה לכאורה ליקוי במערכת הפיקוח, אך אינו הפרת חובת הפיקוח על ידי דירקטוריון החברה
4. **הסלמונלה במפעל סברה בארה"ב:** הוועדה קבעה כי מציאת הסלמונלה בחומס היוותה דגל אדום למשמעות של עצירת יצור ונזקים. **המלצות:** לא נפל פגם בהתנהלות הדירקטוריון שהפיק לקחים לגבי סלטים ולא לגבי שוקולד